

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2
0
2
4

No 9

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 873 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 7-sentyabrda ruxsat etildi.

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi

Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati

Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri

Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari

Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati

Axmedov Sayfullo Normatovich, i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori

Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., Navoiy davlat pedagogika instituti rektori

Siddiqova Sadoqat G'afforovna, p.f.f.d., (PhD), Buxoro muhandislik-texnologiya instituti rektori

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU Hududiy ta'lim muassasalari va markazlar bo'yicha prorektor v.b.

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TDIUprofessor

Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori

Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori

Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d., TSUE professori

Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, i.f.f.d., TDIU dotsenti

Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari

Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i

Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori

Musayeva Shoirazimovna, SamDu IS instituti professori

Cham Tat Huei, (PhD) USCI universiteti professori, Malayziya

Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d.,(PhD) "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d.,(PhD) TAQU katta o'qituvchisi

Djudi Smetana, p.f.n., Pittsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH

Krissi Lyuis, p.f.n., Pittsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH

Ali Konak (Али Кўнак), i.f.d., prof., Karabuk universiteti dosenti, Turkiya

Glazova Marina Viktorovna, i.f.n., "LUKOIL-Energoservis" Kompaniyasi iqtisodchisi, Moskva.

Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., (PhD) TDIU dotsenti

Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti

Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Oqil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjaevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Rae Kwon Chung, honorary professor of TSUE, Nobel laureate, South Korea,

Osman Mesten, member of the Turkish Parliament, head of the Turkey-Uzbekistan Friendship Society

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, DSc, Prof., Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Buzrukkhanov Sarvarkhan Munavvarkhanovich, DSc, Deputy Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, DSc, Prof., Deputy of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Sayfullo Normatovich CSc, Prof., Rector of Academy of Labor and Social Relations

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, DSc, Prof., TSUE Vice-Rector for Scientific Affairs and Innovation

Kalonov Mukhiddin Bakhritdinovich, DSc, Prof., Rector of the Navoi State Pedagogical Institute

Siddikova Sadokat Ghaforovna, PhD, Rector of the Bukhara Institute of Engineering and Technology

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, DSc, Prof., acting Vice-rector for regional educational institutions and centers of TSUE

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, DSc, Prof., of TSUE

Samadov Askarjon Nishonovich, CSc, Prof., of TSUE

Slizovsky Dimitriy Yegorovich, DSc, Prof., of the People's Friendship University of Russia

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, DSc, Prof., Rector of International "Nordic" University

Akhmedov Ikrom Akramovich, DSc, Prof., of TSUE

Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja ugli, DSc, Prof., of TSUE

Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of the DGPO of the Republic of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of the DCECGPO of the Republic of Uzbekistan

Eshtayev Alisher Abduganievich, DSc, Prof., of TSUE

Shoira Azimovna Musaeva, professor of SamDu IS Institute

Cham Tat Huei, PhD, professor at USCI University, Malaysia

Akhmedov Javokhir Jamolovich, PhD, deputy of executive director of the "El-yurt umidi" fund

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, PhD, Senior Lecturer at Tashkent University of Architecture and Construction

Judy Smetana CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Chrissy Lewis CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Ali Konak DSc, Prof., Associate Professor of Karabuk University, Turkey

Glazova Marina Viktorovna, CSc, economist at LUKOIL-Energoservis Company, Moscow.

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, associate professor of TSUE

Sevil Piriyea Karaman, PhD, doctoral student at Ankara University, Turkey

Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, independent researcher of TSUE

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
G'afurov Doniyor Orifovich, p.f.f.d., (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay – Doctor of Economic Sciences, Professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich – Doctor of Technical Sciences, Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich – Doctor of Philosophy, Professor at TSUE
Isakov Janabay Yakubbayevich – Doctor of Philosophy, Professor at TSUE
Xalikov Suyun Ravshanovich – Candidate of Technical Sciences, Associate Professor at TSUA
Rustamov Ilhomiddin – Candidate of Technical Sciences, Associate Professor at Fergana State University
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich – Doctor of Philosophy, Associate Professor at TSUE
Kamilova Iroda Xusniddinovna – Doctor of Philosophy, Associate Professor at TSUE
G'afurov Doniyor Orifovich – Doctor of Philosophy (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich – Doctor of Philosophy (PhD), Associate Professor at Alfraganus University
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich – Doctor of Philosophy (PhD), Associate Professor at TSUE
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi – Doctor of Philosophy, Associate Professor at TSUE
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna – Senior Lecturer at TSUE
Babayeva Zuhra Yuldashevna – Independent Researcher at TSUE

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Innovatsion siyosatni amalga oshirish yo'nalishlari.....	16
Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, Zaynutdinova Umida Djalolovna	
Tijorat banklari kredit portfelini boshqarishning bozor mexanizmlari va ularni joriy etishdagi muammolar	21
Yusupov Shoxzod Maxmatmurodovich	
Hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish davrlari ekonometrik modelini yaratish masalalari.....	24
Abdullayev Farxod Ozodovich	
Marketing yondashuvi asosida Sirdaryo viloyatining investitsion salohiyatini baholash usullari.....	35
Xolmurotova Diyoraxon Ibragimovna	
Bevosita soliqlar ma'muriyatchiligi.....	41
Idrisov Alisher Otajonovich	
Soliq nazorati va transfert narxni belgilashda soliq nazoratini tashkil etishning xorij tajribalari.....	46
Abdiev Jaxongir Ibragimovich	
Soliq siyosati va strategiyasining ilmiy-nazariy tahlili.....	53
Djumaniyazov Marks Quranbaevich	
Pestel tahlili – muvaffaqiyatli investitsiya qarorlarini qabul qilish asosi	60
Shaislamova Nargiza Kabilovna	
Tijorat banklari tomonidan biznes loyihalarni moliyaviy qo'llab-quvvatlashning o'ziga xos xususiyatlari.....	67
Asrorov Azizbek Isomiddin o'g'li	
The significance, problems and solutions of the green economy in the New Uzbekistan economy.....	74
Sattorova Mehriniso, Ibragimova Gulchehra Tohirovna	
O'zbekistonda kichik va o'rta biznesni soliqqa tortishning joriy qilinishi va rivojlanish tendensiyasi	79
Otamuradov Nuriddin Najmiddinovich	
Korporativ boshqaruvni innovation rivojlantirishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning nazariy asoslari	87
Xalmuradov Elmurod Dilmuradovich	
Международный опыт стимулирования инновационной деятельности.....	93
Абдиуалиева Гулзада Азатовна	
How does foreign direct investment promote economic growth?	98
O'tkirova Bonu Azamat kizi	
Mintaqalarni barqaror rivojlantirishning konseptual asoslari va ular evolyutsiyasi.....	102
Umarov Abduvaxob Tursunovich	
Technological Innovations of Electronic Payment Systems.....	107
Mirkomil Boboyorov Murodullaevich	
Ta'lim xizmatlari sohasida davlat-xususiy sherikligining rivojlanishida xorij tajribasining o'rni va ahamiyati.....	115
Imomov Xolmurod Norqul o'g'li	
O'zbekiston iqtisodiyotiga to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investisiya va xorijiy kreditlar jalb qilish samaradorligi tahlili	119
Maksudov Abdumalik Xodievich	
Davlat ehtiyojlari uchun tovarlar (ishlar, xizmatlar) xarid qilishni takomillashtirish	124
G'ofurov Temur Baxrom o'g'li	

Mamlakatimizda oziq-ovqat sanoatini rivojlanish holati va uning dolzarbligi	129
Turg'unov Muxriddin Mo'ydinjon o'g'li	
Turizmدا innovatsiyalarni qo'llash imkoniyatlari.....	133
Po'latov Ma'murjon Murodjon o'g'li	
Davlat budjetining solikli daromadlari tahlili	139
Abduraimova Nigora Radjabovna	
Soliq yuki soliq tizimining qanchalik samarali ekanligini aniqlovchi muhim mezon	143
To'lakov Ulug'bek Toshmamatovich	
O'zbekiston sanoat korxonalarida xom ashyo resurslaridan samarali foydalanishning hozirgi holati, muammolari va mintaqaviy xususiyatlari (qashqadaryo viloyati misolida).....	151
Ochilov Akram Odilovich, Xazratov Sarvar Ibragimovich	
Состояние туристической инфраструктуры Ташкентской области.....	156
Гаппарова Майрамхон Зафар кизи	
Sanoatlashuvning ekologik ta'siri va "yashil" iqtisodiyotga o'tishning asoslari	161
Nosir Maxmudov, Lola Azimova	
Iqtisodiyotni raqamlashtirishda sinergetik ta'sirning nazariy asoslari	167
Maxmudova Zoxida Maqsudali qizi, Normurodov Xusan	
Davlat budjeti xarajatlaridansamarali foydalanishni takomillashtirish.....	173
Sherxon Tuychiyev	
Savdo korxonalarida ta'minot zanjirining asosiy bosqichlari va muammolari.....	177
Ergashev Jahongir Baxodirovich	
Kichik biznes subyektlarining innovatsion loyihalarni moliyalashtirish yo'llari	180
Ergashev Firuz Baxodirovich, Ishturdiev Hasan Abdigapparovich	
Budjet tashkilotlarida qurilish-ta'mirlash xarajatlari hisobining asoslari.....	184
Azizova Zilola Lochin qizi	
Xorijiy mamlakatlarda tadbirkorlik subyektlari tomonidan mahallilashtirish asosida mahsulot ishlab chiqarishning o'ziga xos jihatlari	191
Mirzabaev Xusniddin Muxamadjonovich	
Suv ekologiyasining asosiy yo'nalishi va uning fandagi o'rni.....	200
Musayeva Muqaddas Abdurashid qizi	
Анализ прибыли агропромышленности	204
Гафурова Азизахон Фатиховна	
Systematic analysis of briquette mass pressing equipment approach	209
Kobilov Khasan Khalilovich, Sharipova Nazira Rakhmatilloevna	
An Econometric Assessment of the Effects of Fintech on Economic Growth in Developed Countries	213
Anvarkhonov Abdulatifkhon Jamshidkhon ugli	
Raqamli iqtisodiyot rivojida korporativ boshqaruv faoliyatining roli	216
Muxitdinov Ulug'bek Diyarovich	
Значение промышленной сети в развитии деятельности предприятий малого бизнеса.....	221
Кодиров Жавлонбек Нематуллаевич	
Tadbirkorlik kambag'allikni qisqartirishning asosiy yo'nalishi.....	225
Xolmirzayev Abdulxamid Xapizovich	
Kichik biznes subyektlarida mahsulot ishlab chiqarishda innovatsiyani joriy etish masalalari.....	230
Mirzayev Kobil Nosirjonovich	
Investisiya faoliyatini moliyalashtirish manbalarini rivojlantirish mexanizmlari.....	236
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	

Innovation iqtisodiyotni shakllantirish sharoitida sifat menejmentini joriy etishning nazariy-uslubiy masalalari.....	242
Zarina Ashurova	
Social media marketing strategies for small businesses.....	247
Mannonov Shahzod Istam ugli	
Xalqaro shartnomalar qoidalarini qo'llashning xalqaro va milliy uslubiy tamoyillarining o'zaro ta'siri.....	250
Rajapov Shuxrat Zaripbaevich	
Neft-gaz, yoqilg'i energetika sanoati sohasidagi yirik soliq to'lovchilarda soliq nazoratini samarali tashkil etish va takomillashtirish masalalari	258
Abdullaev Shuxrat Sultanbaevich	
Суть и значимость инновационных технологий в региональном управлении	266
Муминов Фазлиддин Хусниддин угли	
SWOT-анализ использования социальных сетей в туристической индустрии узбекистана	279
Касимова Зилола Гуламиддиновна	
Germaniya tajribasidan foydalanish orqali o'zbekistonda turizm sohasidagi kadrlar salohiyatini rivojlantirish masalalari	287
Xamidova Mo'tabarxon Abdumalik qizi, Ochilov Akram Odilovich	
Blockchain texnologiyasining bank operatsiyalari xavfsizligini ta'minlashdagi o'rni.....	291
Mirpulatova Luiza Mansurovna	
Tijorat banklarini reytingini aniqlashda bankometr modelidan foydalanish yo'llari.....	294
Karabaev Nodir Abduhamidovich	
Значение business city как инфраструктурного объекта	303
Солиева Умида Алишер кизи	
The potential for the development of wage labor as a factor	308
Usmanov Ilkhom Achilovich	
Ways to improve the organizational and economic mechanism of business tourism in Uzbekistan.....	312
Musayeva Shoirazimovna, Usmanova Dilfuza Ilkhomovna	
Kichik biznes subyektlarining faoliyatini baholashning metodologik asoslari	318
Mavrolov Ravshan Ne'matjonovich	
Kichik korxonalarini rivojlantirishda xorij tajribalaridan foydalanish.....	324
Ergasheva Nigora Abdigapparovna	
Mamlakatimizda intensiv baliqchilikni rivojlantirishning dolzarb masalalari	328
Mamatqulov Nurbek O'razali o'g'li	
Уменьшение выбросов парниковых газов и переход к возобновляемым источникам энергии	331
Р.Т. Шомуродов, И.И. Бахадиров, Р.Т. Умаров, И.Ш. Жамолиддинова	
Ipoteka bozorida investision muhitni yaxshilash yo'llari.....	341
Abdullaev Muhammadsodiq Isroil o'g'li	
Muammoli kreditlar: yechimlari va istiqbollari.....	346
Kalandarov Abdulla Baxtiyorovich	
Ishlab chiqarish korxonalarida risklarni boshqarish va ta'sirini baholash uslubiyati.....	351
Muxitdinov Shuhrat Ziyavitdinovich	
Zamonaviy sharoitda PR (jamoatchilik bilan aloqalar)ning mazmuni va ahamiyati.....	356
Ergasheva Fotimaxon Ibragimovna	
O'zbekiston moliya tizimida mahalliy moliyaning o'ziga xos xususiyatlari	361
Xikmatillayeva Dildora Shavkat qizi	

Rahbar kasbiy motivatsiyasini rivojlantirish ko'nikmalarini takomillashtirish	366
Shadiyev Sherzod Fayzullayevich	
Improvement of marketing communication strategies in chemical industry enterprises	375
Muminova Dildora Dilshadovna	
Mikromoliya tashkilotlarida islom moliyaviy instrumentlarini joriy etishni takomillashtirish	380
Axmedova O'g'ilshod Musurmonqul qizi	
Tijorat banklarida aktivlar sifatini tasniflashning nazariy jihatlarini	384
Qodirova Nafisa Ilhomovna	
Importance-performance analysis as a useful tool for marketing audit processes of HEIs in Uzbekistan	388
Nurillo Umarxonov	
Тенденции энергетики будущего: шаги в новую фазу	396
Абдураимова Нигора Раджабовна	
Chet mamlakatlar pensiya tizimining o'ziga xos xususiyatlari	405
Tursunov Zohidxo'ja Orifovich	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida tijorat banklar faoliyatini statistik tadqiq etish xususiyatlari	412
Kutliyev Dilshod Orifovich	
O'zbekistonda suv tanqisligining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishgata'siri	419
Maxmudov Nosir Maxmudovich, Alimova Guzal Alisherovna	
O'zbekistonda yashil iqtisodiyotning kelajak istiqbollari	424
Egamberdiyev Humoyun	
Tarmoqni modernizatsiyalash sharoitida oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash va jadal rivojlantirish istiqbollari	428
Ibragimov G'anijon G'ayratovich	
To'qimachilik mahsulotlari ishlab chiqarish va eksport qilishning holati hamda rivojlanish istiqbollari (namangan viloyati misolida)	433
Jo'raboieva Shohida Kamoliddin qizi	
Kichik korxonalarni rivojlantirishdagi muammolari va ularning yechimlari	439
Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li, Ergasheva Nigora Abdigapparovna	
Davlat-xususiy sheriklikni rivojlantirishda xorijiy mamlakatlar tajribasi	422
Xaydarova Charos Nizomiddin qizi	
Namangan viloyati kichik biznes subyektlari faoliyatida real investitsiyalarning samaradorligini ekonometrik baholash	448
E.S.Jurayev	
Hududlarni iqtisodiy rivojlanishida investitsiyalar ko'rsatkichi tahlili (Sirdaryo viloyati misolida)	454
Karimqulov Jasur Imomboyevich, Alimova Dilafruz Tohir qizi, Qurbonova Shahnoza Yuldashbayevna	
Fiskal avtomatik stabilizatorlarning iqtisodiyotga ta'siri	462
Madaminova Maftuna	
"Yoshlar daftari"ning yuritish tizimini takomillashtirish yo'nalishlari	467
Turaeva Laylo Toshpulotovna	
O'zbekistonda yashil iqtisodiyotga sarmoya kiritishning hozirgi holati va istiqbollari: barqaror rivojlanish sari	470
Malikov Nu'monjon Kamalovich	
Korxonalarda innovatsion funksiyalardan samarali foydalanish yo'llari	474
Samaroxonov Asqarxon Jamolxon o'g'li	
Davlat banklarining rivojlanish vektori – aholini tadbirkorlikka jalb qilish va mikroloiyhalarni moliyalashtirish (biznesni rivojlantirish banki misolida)	479
Radjabov Abdullaziz Atoevich	

Moliyaviy qarorlar qabul qilishda korporativ axborotlarning muhimligi	483
Radjabova Dildora Atoevna	
Bank sohasida “Risklarni boshqarish” tushunchasining nazariy asoslari va uning xizmatlar samaradorligiga ta’siri	486
Saidov Jasurbek Latipbaevich	
O‘zbekistonda qo‘shilgan qiymat solig‘ining ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati	498
Babajanov Davronbek Jumamuratovich	
Foydali qazilmalarning nazorat ishlarini tashkil etgan xolda soliq bazasini kengaytirish yo‘llari	505
Abduraxmanov Karomat Erkinovich	
Ichki audit xizmatini tashkil etish va uning samaradorlikka ta’sirini baholash	511
Alimardonov Muxammadi Ibragimovich, Djalilova Malika Shuxratovna	
O‘zbekistonda moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari (mhxs)ga o‘tish bosqichlari va uning tadrijiy rivojlanishi	516
Mirzaxidov Abdugafir Yuldashevich	
Korporativ ijtimoiy mas’uliyat va uning jamiyatga kirib kelishi	522
Raxmatov Ziyodullo Nosirovich, Odilov Ahmadjon Komiljon o‘g‘li	
O‘zbekistonda 2025-yil soliq-budjet siyosati konsepsiyasiga soliq ma’urchiligini takomillashtirishga oid taklif va tavsiyalar.....	526
Mukimov Botir Mirabzalovich	
Inson kapitaliga investisiyalarni jalb qilish ahamiyati	533
Sa’dullaev Oybek Turdiali o‘g‘li, Umrzoqov Jonibek Baxtiyor o‘g‘li	
Роль фискальной и монетарной политики в обеспечении макроэкономической стабильности узбекистана	536
Салахиддинова Муштарий Абдумуниновна	
Strategic framework for the advancement of student tourism development	540
Akhrorova Nilufar Uktamovna	
Econometric modeling of calculation of gross domestic product and cost methods.....	546
Matkarimova Intizor Atabayevna	
Loyihalarni moliyalashtirishda bank investitsion faoliyatini takomillashtirish.....	552
Xolbozorov Muzrof Yusup o‘g‘li	
O‘zbekistonda barqaror turizmning iqtisodiy o‘rishga ta’siri	557
Amiriddinova Muslima Zayniddin qizi, Asadova Nigora Mehriddin qizi	
Korxonalarning moliyaviy barqarorligini ta’minlashning nazariy asoslari	561
Xusanov Qaxramon Nishonovich	
Mintaqalar barqaror rivojlanishining iqtisodiy-ekologik jihatlari	567
Shodmonov Ruslan G‘olib o‘g‘li, Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich	
Korporativ boshqaruv tizimini rivojlantirishga mo‘ljallangan nazoratning yangi vazifalari	572
Toshpulatov Farrux Baxtiyorovich	
O‘zbekistonda yashil moliyalash holati: Yashil obligatsiyalar chiqarish uchun imkoniyatlar va to‘siqlar	579
Fayzieva Dilsuz Baxodirovna, Achilov Ozod Chorievich	
Fond bozori orqali investitsion faoliyatni moliyalashtirishni metodologik asoslari.....	585
Xalikov Ulug‘bek Rustamovich	
Yashil iqtisodiyotning respublika ijtimoiy-iqtisodiy munosabatlariga ta’siri.....	590
Muxammadiev Zarrux Umarovich	
Budjet tashkilotlarning xarajatlar smetalari va shtat jadvallarini tuzish hamda tasdiqlash	595
Abdurasulov Sardor To‘liqin o‘g‘li	

Improving the funding of business operations for local enterprises in the Republic of Uzbekistan through the issuance of financial securities via the Tashkent Stock Exchange	601
Abduganiev Abdulaziz	
Korxonalarining innovatsion faoliyatiga ta'sir etuvchi omillar va ularning ta'sir darajasini baholash usullari	606
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Sporchilarning ijtimoiy-psixologik reabilitatsiyasi	611
Mirzalieva Surmaniso Alisher qizi	
Сущность, содержание и значение категории "цифровая экономика"	614
Бозорова Ирина Жуманазаровна	
Bank filiallari samaradorligini baholashning nazariy va uslubiy asoslari	617
Rajabov Behzod Mirshodovich	
Mini-futbol bo'yicha o'quv jarayoni va talabalar jamoasini tashkil etishning muammoli masalalari	625
Davranov.E.O	
Oliy ta'lim muassasalarini moliyalashtirishni takomillashtirish yo'llari	629
Sherov Alisher Bakberganovich	
Gastronomik turizmni rivojlantirishning iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish	634
O.M.Ro'zibayev	
Investitsiyalarni jalb qilishda foyda solig'idan foydalanish	638
Zarif Oripovich Axrorov	
Yoshlar bandligini ta'minlashda ularning tadbirkorligini rivojlantirish uchun berilgan imtiyozlar ta'siri tahlili	644
Turaeva Laylo Toshpulotovna	
MHXS asosida buxgalteriya hisobini yuritish va moliyaviy hisobotni tayyorlash bilan bog'liq muammolar	648
Boltayev Abror Sayitmuradovich	
Mintaqada mehmonxona xo'jaligida rentabellikni oshirish imkoniyatlari	653
Jasur Berdiyev	
Transport-logistika xizmatlari samardorligini aniqlashning xorij tajribasi va uni o'zbekistonda qo'llash imkoniyatlari	656
Nargiza Eshqobilova	
Turizm sohasida madaniy meros obyektlaridan foydalanishning nazariy, uslubiy va konseptual asoslari	661
Buxoro davlat universiteti	
Bank moliyaviy aktivlari – iqtisodiyotning tomiri sifatida	667
Mamarajabov Bobur Abduxakimovich	
Issiqlik energetikasi sanoati korxonalarida energiya manbalaridan foydalanishning xalqaro tajribalarini joriy etish yo'llari	671
Saitkamolov Muxammadxo'ja Sobirxo'ja o'g'li	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarning moliyaviy barqarorligini ta'minlash yo'llari	677
Baxramov Abdulaziz Baxtiyorovich	
Raqamlashtirish sharoitida aloqa xizmatlarining rivojlanish tendensiyasi	681
Allayorov Hamdam Iris o'g'li	
To'qimachilik mahsulotlarini xalqaro sifat standartlari asosida yevropa ittifoqiga eksport qilish imkoniyatlari	686
Raximova Moxigul Isroiljanovna	
Sanoat korxonalari samaradorligini oshirish mexanizmlari	691
Ruziyeva Dilobar Isomjonovna	

Mintaqa sanoat korxonalarida iqtisodiy o'sishga ta'sir etuvchi omillar tahlili	695
Zafar Mirzayev	
Kichik biznes subyektlarida elektron tijorat va internet marketing faoliyatini rivojlantirish masalalari.....	701
M.Yuzbayeva	
Banklarda valyuta operatsiyalari auditi.....	706
Ergasheva M., Ibragimov A.	
Korxona boshqaruvining tashkiliy tuzilmasi: mazmuni, shakllantirish talablari va omillari.....	712
Ubaydullayev Lutfulla Xabibullayevich	
Oliy ta'limda davlat xaridlarini optimallashtirish: inson, jarayon va texnologiyaning ahamiyati.....	716
Turabov Sarvar Abdumalikovich	
Mamlakat hududlarida bozor muvozanatini ta'minlashda bank kreditining zarurligi va ahamiyati	720
Bo'ribayev Erkinjon Narbay o'g'li	
Анализ процесса совершенствования управленческих компетенций государственных гражданских служащих: вызовы, стратегические реформы и международный опыт.....	724
Сарвар Саидов Хайруллоевич	
O'zbekistonda migratsiya jarayonlarining xususiyatlari	731
Azamatova Gulmira Bayirbekovna	
O'zbekistonda davlat-xususiy sheriklik (DXSH) loyihalari: umumiy nuqtai nazar va moliyalashtirishda risklarni taqsimlashning ahamiyati.....	735
Pulatov Dilshod Xakberdiyevich, Mamataliyev G'ayrat Chori o'g'li, Raimjanova Madina Asrorovna, Jumayeva Guljahon Xolmamat qizi	
Sug'urta sohasini raqamlashtirish bo'yicha xorijiy mamlakatlar sug'urta tizimi tajribasi.....	739
Lolashev Otabek Akmal o'g'li, Nomozova Qumri Isoevna	
Moliyaviy hisobotni xalqaro standartlar asosida takomillashtirish: muammolar va yechimlar	744
Elmurodov Farhod Ismatilloevich, Elmurodov Jamshid Asatillayevich	
O'zbekiston iqtisodiy faoliyatida investitsiyalarning zarur darajasi va tuzilmasini ta'minlash ustuvorligi	748
Hakimov Azizjon Abdullayevich	
Iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda oilaviy tadbirkorlikning o'rni.....	753
Ergashev Samariddin Saidali o'g'li	
Mamlakatlarga xos xatarlarni tasniflash: tahlil va yondashuvlar	757
Hakimov Hakimjon Abdullo o'g'li	
Yashil moliyalashtirishni rivojlantirish yo'nalishlari va muammolari.....	761
Xoliqov Sarvar Xayitboevich	
Soliq-bojxona imtiyozlarining samaradorligini baholash tartibini joriy qilish masalalari.....	768
Usmonov Kaxramonjon Akbaralievich	
Взаимосвязь развития внешней торговли и зеленой экономики в Узбекистане	776
Номозали Хайдаров	
To'qimachilik sanoati korxonalarida innovatsion rivojlanish strategiyalarini takomillashtirish zaruriyati.....	780
Sarimsaqov Doniyor Xomidovich	
Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasida moliyaviy natijalar hisobi va auditi jarayonlari.....	792
Bekchanov Faxriddin Atabekovich	
Yashil Iqtisodiyotda Investitsiyalarning strategik roli va ularning barqaror rivojlanishga ta'siri.....	792
Anarkulov Azizjon Davlatkulovich	

Ziyorat turizmini rivojlantirishni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashning ilmiy-metodologik asoslari	797
Qodirova Xolida Salimovna	
Yaqin yillarda soliq tizimida amalga oshirilgan islohotlar va ularning samaradorligi tahlili	801
Normurzaev Umid Xolmurzaevich	
Kapital bozorini rivojlantirishda qimmatli qog'ozlar bozorining roli va ahamiyati	809
Ibodullayev Abror Axrorovich	
Mintaqada tarkibiy o'zgarishlarni iqtisodiy asoslari: xorij modeli.....	814
Egamberdiev Komron	
Barqaror turizmni samarali rivojlantirishda tabiiy va madaniy merosni muhofaza qilish va innovatsion vositalarning ilmiy asoslari	819
N.Sh. Mansurova	
Doimiy va o'zgaruvchan xarajatlarning mahsulot tannarxiga ta'sirini tahlili.....	827
Xamidova S.Y.	
Attraction of foreign investments and to find the best mechanism to allocate foreign investments to different types of field in uzbekistan	834
Pirmatova Farangiz Ma'rufjonovna	
Globalizatsiya va turizmga transmilliy korporatsiyalarning roli: xalqaro mehmonxona tarmoqlari va gats doirasidagi iqtisodiy ta'sirlar	840
Ahmadjon Taniev	
Ресурсосбережение как ключевой фактор для достижения устойчивого экономического роста в современном мире	846
Ибрагимов Захид Тахирович	
O'zbekistonda kichik tadbirkorlik tarkibiy tuzilishini takomillashtirishda kichik biznes korxonalarining tarmoqlar bo'yicha ixtisoslashuvini kuchaytirish imkoniyatlari	852
Sharipov Kuvondik Baxtiyorovich	
Yashil moliya tushunchasi, yashil moliyalashtirish dastaklari va usullari	859
Usmonov Shavkatjon Shukurovich	
O'zbekiston respublikasi tijorat banklarining kredit portfelini takomillashtirish yo'llari.....	863
Ibodullaeva Ma'rifat To'liqin qizi	
Aholini ro'yxatga olish jarayonida raqamli texnologiyalarning joriy etilishi	868
Annazarova Barno Rustamovna	

AHOLINI RO'YXATGA OLISH JARAYONIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING JORIY ETILISHI

ORCID: 0009-0007-1821-9886

Annazarova Barno Rustamovna

Ma'mun-Universiteti NTM o'qituvchisi,
Kadrlar malakasini oshirish va statistik
tadqiqotlari instituti mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: Aholini ro'yxatga olish jarayonida raqamli texnologiyalarning joriy etilishi bugungi kunda iqtisodiy va ijtimoiy jihatdan muhim ahamiyatga ega bo'lib bormoqda. Ushbu maqolada raqamli tizimlarning afzalliklari, xususan, xarajatlarni qisqartirish, vaqtni tejash va ma'lumotlarning aniqligini oshirish masalalari ko'rib chiqilgan. Raqamli texnologiyalar resurslardan samarali foydalanishni ta'minlab, davlat byudjetini optimallashtirish va iqtisodiy samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, ushbu texnologiyalarni joriy etish jarayonida duch kelinadigan qiyinchiliklar ham mavjud bo'lib, ularni bartaraf etish davlat texnologik rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Ushbu maqolada raqamli texnologiyalarning aholini ro'yxatga olish jarayonidagi samaradorlikni oshirishdagi imkoniyatlari tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: raqamli texnologiyalar, aholini ro'yxatga olish, raqamli identifikatsiya, Smart Nation dasturi, raqamli statistika, iqtisodiy samaradorlik, avtomatlashtirish, e-hukumat.

Abstract: The introduction of digital technologies in the process of population census is becoming economically and socially important today. This article examines the benefits of digital systems, particularly cost reduction, time savings, and improved data accuracy. Digital technologies provide effective use of resources, optimize the state budget and increase economic efficiency. At the same time, there are difficulties encountered in the process of introducing these technologies, and their elimination will have a significant impact on the state's technological development. This article analyzes the potential of digital technologies in increasing the efficiency of the census process.

Key words: digital technologies, census, digital identity, Smart Nation program, digital statistics, economic efficiency, automation, e-government.

Аннотация: Внедрение цифровых технологий в процесс переписи населения сегодня становится экономически и социально важным. В этой статье рассматриваются преимущества цифровых систем, в частности снижение затрат, экономия времени и повышение точности данных. Цифровые технологии обеспечивают эффективное использование ресурсов, оптимизируют государственный бюджет и повышают эффективность экономики. В то же время в процессе внедрения этих технологий возникают трудности, устранение которых окажет существенное влияние на технологическое развитие государства. В данной статье анализируется потенциал цифровых технологий в повышении эффективности процесса переписи.

Ключевые слова: цифровые технологии, перепись населения, цифровая идентичность, программа «Умная нация», цифровая статистика, экономическая эффективность, автоматизация, электронное правительство.

KIRISH

Aholini ro'yxatga olish jarayonlarida raqamli texnologiyalarni joriy etish iqtisodiy jihatdan katta afzalliklarga ega. Birinchidan, bu texnologiyalar jarayonni sezilarli darajada samarador qiladi, vaqt va resurslarni tejash

imkonini beradi. An'anaviy usullar ko'pincha ko'p vaqt talab etuvchi qog'oz shakllarini to'ldirish, ma'lumotlarni qo'lda kiritish kabi bosqichlarni o'z ichiga oladi, bu esa qimmatga tushadi. Raqamli platformalar ushbu jarayonni avtomatlashtirish orqali ma'lumotlarni real vaqtda kiritish, qayta ishlash va monitoring qilish imkoniyatini yaratadi, bu esa vaqt va xarajatlarni kamaytiradi. Ikkinchidan, raqamli texnologiyalar ma'lumotlarning aniq va to'liq yig'ilishiga hissa qo'shadi, qo'lda kiritiladigan xatolarni kamaytiradi. Bu esa davlat iqtisodiy siyosatida ishonchli qarorlar qabul qilish imkoniyatini oshiradi.

Real vaqtda to'plangan ma'lumotlar infratsion, mehnat bozori va iqtisodiy o'sish tahlilini aniqroq qilishga xizmat qiladi. Bundan tashqari, raqamli texnologiyalar yordamida davlat byudjetini samarali boshqarish mumkin bo'ladi. An'anaviy ro'yxatga olish jarayonlari katta moddiy resurslar, xodimlar va moliyaviy xarajatlarni talab qiladi, raqamli tizimlar esa bu xarajatlarni qisqartirishga imkon beradi. Bu orqali davlat byudjetidagi resurslar o'z vaqtida va aniq yo'naltiriladi, bu esa iqtisodiy samaradorlikni oshiradi. Shuningdek, raqamli texnologiyalar axborot xavfsizligini ham oshiradi. Ma'lumotlarning markazlashgan va xavfsiz raqamli bazalari orqali ularni himoya qilish samaradorligi oshadi. Natijada, davlat ishonchli va himoyalangan ma'lumotlarga tayanib, iqtisodiy siyosatni yanada samarali yuritadi. Umuman olganda, raqamli texnologiyalarni joriy etish aholini ro'yxatga olish jarayonini sezilarli darajada soddalashtirib, davlat iqtisodiyotining turli sohalarida aniq ma'lumotlarga asoslangan ta'sir ko'rsatadi.

MAZVUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Aholini ro'yxatga olish jarayonlariga raqamli texnologiyalarni joriy etish bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar ushbu texnologiyalarning tejamkorlik va samaradorlikni oshirishdagi afzalliklarini, shuningdek, byudjet mablag'larini samarali boshqarish imkoniyatlarini tahlil qiladi. Xalqaro tajriba va amaliyotlar asosida yuzaga keladigan qiyinchiliklar va ularning yechimlari ham batafsil o'rganilgan.

Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan chop etilgan "Digital Census Methods and Best Practices" (United Nations, 2021) hisobotida raqamli texnologiyalarni aholini ro'yxatga olishda qo'llashning ilg'or amaliyotlarini ko'rib chiqilgan bo'lib unda raqamli tizimlarning ma'lumotlar sifatini oshirishdagi roli, xavfsizlik va maxfiylik masalalari batafsil yoritiladi. Hisobot rivojlangan mamlakatlar tajribasi asosida yondashuvlar va texnologik yangiliklarni ham tahlil qiladi.[1]

Jahon bankining "The 2020 Round of Population and Housing Censuses: Digital Transformation in Population Census Operations" (World Bank, 2020) hisobotida esa so'nggi o'n yillikdagi raqamli yondashuvlar sharhlanadi. Raqamli texnologiyalarning iqtisodiy samaradorligi, ayniqsa resurslar va vaqtni tejashdagi afzalliklari tahlil qilinadi. Ushbu manba rivojlanayotgan mamlakatlarda ro'yhatga olish jarayonlarini samarali tashkil etish uchun amaliy ko'rsatmalar beradi.[2]

Eurostat tomonidan chop etilgan tadqiqotda ("Digital Enumeration and Its Impact on Data Accuracy" (Eurostat, 2022)) raqamli ro'yxatga olish tizimlarining aniqlikka ta'sirini baholaydi. Tadqiqotda raqamli vositalar yordamida kiritilgan ma'lumotlarning aniqlik darajasi, qog'ozli usullarga qaraganda qanchalik yuqori ekanligi haqida fikrlar mavjud. Shuningdek, tizimlarning avtomatlashtirish imkoniyatlari ham muhokama qilingan.

OECD (**Organisation for Economic Co-operation and Development**) tomonidan chiqarilgan "*Challenges and Solutions in Digital Census Implementation*" maqolasida raqamli texnologiyalarni joriy qilishda duch kelinadigan qiyinchiliklar va ularni hal qilish yo'llari haqida so'z yuritiladi. Raqamli ro'yxatga olish jarayonida texnik, huquqiy va ijtimoiy muammolar hamda ularni hal etishdagi ilg'or tajribalar yoritilgan. Ushbu hisobot muammoni hal qilishda davlat va xususiy sektor hamkorligi yo'llarini o'rganadi.

G. Abazov, R. Gonzalez, and A. Smith. "E-Governance in Population Data Collection" nomli maqolasida esa aholini raqamli ro'yxatga olishda e-hukumat yondashuvlari va aholi haqida ma'lumotlarni to'plash usullari ko'rib chiqiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda aholini ro'yxatga olish jarayonlarida raqamli texnologiyalardan foydalanishning iqtisodiy samaradorligi o'rganildi. Bunda ilmiy tadqiqot metodologiyasining keng qo'llaniladigan usullari qo'llanilib, deduktiv va induktiv yondashuv orqali umumiy jarayonlardan xususiy natijalarga o'tildi. Shuningdek, abstrakt-mantiqiy fikrlash, kuzatish, umumlashtirish va tahlil usullari yordamida raqamli texnologiyalarning samaradorligi tizimli ravishda baholandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Aholini ro'yxatga olish jarayonida raqamli texnologiyalarning joriy etilishi tahlil va natijalar asosida shuni ko'rsatadiki, bu yondashuv jarayon samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Ushbu texnologiyalar jarayonning

tezligi va aniqligini ta'minlab, davlat mablag'larini tejash imkoniyatlarini kengaytiradi. Masalan, qog'ozli so'rovnomalar o'rniga raqamli platformalardan foydalanish orqali ma'lumotlarni real vaqt rejimida to'plash va yuqori sifatda qayta ishlash imkoniyati yaratiladi. Avtomatlashtirilgan tizimlarning qo'llanilishi inson tomonidan yo'l qo'yiladigan xatolarni kamaytirib, axborot xavfsizligini mustahkamlaydi [1].

Raqamli texnologiyalar yordamida ma'lumotlar to'plash faqat iqtisodiy samaradorlikni oshirish bilan cheklanmay, ma'lumotlarning aniqligi va ishonchligini ta'minlaydi. Bu esa iqtisodiy rejalashtirish uchun ishonchli ma'lumotlar bazasini yaratib, aholi tarkibi, bandlik, ta'lim va sog'liqni saqlash kabi muhim sohalarda davlat resurslarini optimallashtirish imkoniyatlarini oshiradi [2].

Umuman olganda, raqamli texnologiyalar orqali amalga oshirilgan aholini ro'yxatga olish jarayoni resurslarni tejash bilan bir qatorda strategik qarorlar qabul qilishda yuqori aniqlik va samaradorlikni ta'minlaydi. Shu sababli, ko'plab mamlakatlar ushbu yondashuvni faol joriy qilmoqda. Natijada, raqamli texnologiyalarni qo'llash orqali iqtisodiy samaradorlikka erishish imkoniyati ortadi.

Xarajatlarni qisqartirish - Raqamli texnologiyalar qog'ozli hujjatlar, qalamlar, va boshqa an'anaviy materiallarga bo'lgan ehtiyojni keskin qisqartiradi. Bu xarajatlar davlat byudjeti uchun sezilarli darajada yuk bo'lib kelgan. Raqamli so'rovnomalar, elektron ma'lumotlar bazalari va raqamli yig'ish vositalari yordamida bu xarajatlarni 60-80% gacha kamaytirish mumkin. Bunday iqtisodiyotning muhim jihati shundaki, resurslar boshqa muhim ijtimoiy sohalarga, masalan, ta'lim va sog'liqni saqlash kabi sohalarga yo'naltirilishi mumkin.

Ishchi kuchiga bo'lgan ehtiyojni qisqartirish - An'anaviy aholini ro'yxatga olish jarayonida ko'p sonli xodimlar jalb qilinadi, bu esa ularga to'lanadigan maosh va boshqa xarajatlarni ko'paytiradi. Raqamli texnologiyalar yordamida avtomatlashtirilgan tizimlar orqali bu jarayonda ishtirok etadigan xodimlar sonini 50-70% gacha qisqartirish mumkin. Bu esa davlat mablag'larini tejash imkonini beradi. Qolgan xodimlar yuqori malakali IT mutaxassislari bo'lib, ular texnologiyalarning samaradorligini oshiradi.

Vaqtning tejash - An'anaviy aholini ro'yxatga olish bir necha oy davom etishi mumkin, ayniqsa ma'lumotlarni to'plash, qayta ishlash va tahlil qilish jarayonlari uzoq vaqt talab qiladi. Raqamli texnologiyalar yordamida ushbu jarayon bir necha hafta yoki hatto kunlar ichida yakunlanishi mumkin. Vaqtning bunday tejash darajasi natijalarni tezkorlik bilan olishga va ulardan tezda foydalanishga imkon beradi. Vaqtning tejash orqali davlatning strategik rejalarni amalga oshirishda aniqroq va samaraliroq yondashuvlarni ishlab chiqish imkoniyati yaratiladi.[3]

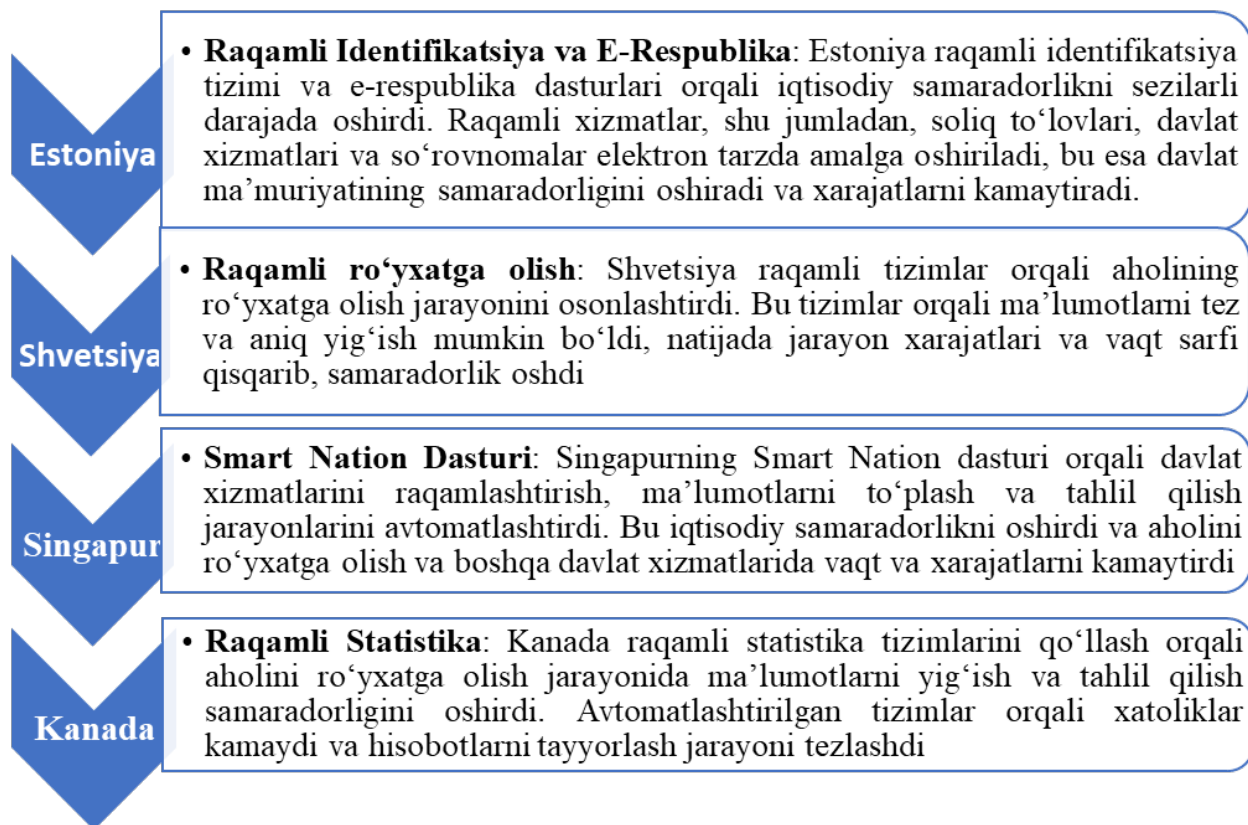
Ma'lumotlarning aniqligi va sifatini oshirish - Raqamli tizimlar ma'lumotlarni avtomatik ravishda yig'ib, qayta ishlaydi, bu esa noto'g'ri ma'lumotlar yoki xatolar sonini sezilarli darajada kamaytiradi. Raqamli texnologiyalar yordamida xatolar darajasi 90% gacha kamayishi mumkin. Bu esa siyosiy qarorlar qabul qilishda yanada aniq va ishonchli ma'lumotlar bazasiga ega bo'lish imkonini yaratadi. Natijada, noto'g'ri qarorlar qabul qilish natijasida yuzaga keladigan iqtisodiy yo'qotishlar kamayadi.

Infratuzilmani rivojlantirish - Raqamli texnologiyalarni joriy qilish uchun zarur bo'lgan infratuzilmaga investitsiyalar uzoq muddatli iqtisodiy rivojlanishga kuchli turtki berishi mumkin. Sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar (Big Data) kabi ilg'or texnologiyalar uchun infratuzilma yaratish orqali davlat iqtisodiyotida yangi sektorlarning rivojlanishi ta'minlanadi. Bu jarayon yangi ish o'rinlari yaratilishiga, eksport salohiyatining oshishiga hamda yalpi ichki mahsulot (YIM) ko'payishiga xizmat qiladi.

Shaxsiylashtirilgan yondashuv - Raqamli texnologiyalar yordamida aholi haqida batafsil va aniq ma'lumotlar yig'ish mumkin, bu esa davlat siyosatini shaxsiylashtirish imkonini beradi. Masalan, mintaqalar yoki aholi guruhlariga xos ehtiyojlarni aniqlash va resurslarni ularga mos ravishda taqsimlash orqali davlat mablag'larining samarali sarflanishini ta'minlash mumkin. Ushbu yondashuv davlatning ijtimoiy-iqtisodiy siyosatini yanada samarali qilishga yordam beradi.

Ijtimoiy-iqtisodiy siyosatni rivojlantirish - Raqamli texnologiyalar asosida yig'ilgan ma'lumotlar davlat siyosatining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Ushbu ma'lumotlar yordamida davlat muhim iqtisodiy qarorlarni tez va aniq qabul qila oladi. Masalan, soliq siyosatini shakllantirishda, mehnat bozorini tahlil qilishda yoki demografik o'zgarishlarga moslashishda bunday ma'lumotlarning ahamiyati katta. Natijada, iqtisodiy samaradorlik oshib, aholi farovonligi sezilarli darajada yaxshilanadi [4].

Global tajriba va hamkorlik imkoniyatlari - Raqamli texnologiyalar joriy qilinishi bilan davlat global raqamli iqtisodiyotning ajralmas qismiga aylanadi. Buning natijasida xalqaro hamkorlik imkoniyatlari kengayadi, xorijiy investitsiyalar jalb qilinadi va texnologik rivojlanish uchun yangi platformalar yaratiladi. Bu esa milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshiradi va global bozorda yangi yutuqlarni qo'lga kiritishga yordam beradi. Misol qilib 1-rasmdagi ma'lumotlarni keltirish mumkin.

1-rasm: Dunyo mamlakatlarida aholini ro'yhatga olish jarayonlarida raqamli texnologiyalardan foydalanishning iqtisodiy samaradorligi¹.

Ushbu misollar dunyo mamlakatlarida raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirishning qanday amalga oshirilishi mumkinligini yoritadi. Dunyo bo'ylab raqamli texnologiyalarning iqtisodiy samaradorligini aniq o'lchash qiyinchilik tug'dirishi mumkin, chunki har bir mamlakatda xarajatlar va foyda turli omillarga bog'liq ravishda farq qiladi. Ushbu ma'lumotlar umumiy ko'rsatkich sifatida qaraladi va vaqt o'tishi bilan raqamlar o'zgarishi ehtimoli mavjud. Mamlakatlarning raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali erishgan iqtisodiy foydalari texnologiyaning qanchalik samarali integratsiya qilinishiga, texnologik imkoniyatlariga va foydalanish natijalariga bog'liqdir [5].

Raqamli texnologiyalarning iqtisodiy samaradorligini o'lchash murakkab bo'lishiga qaramay, ayrim davlatlarning statistik ma'lumotlarini tahlil qilish orqali ushbu texnologiyalarni joriy etish natijasida erishilgan iqtisodiy foydalar haqida xulosalar chiqarish mumkin. Quyidagi 1-jadvalda dunyoning ayrim mamlakatlari misolida raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali erishilgan iqtisodiy natijalar keltirilgan.

1-jadval. Ayrim davlatlarning raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali erishgan iqtisodiy foydalari².

Mamlakat	Raqamli Texnologiyalar Turi	Ishlab Chiqarilgan Foyda (Dollar)
Estoniya	E-Respublika, raqamli identifikatsiya	Yillik 1,2 milliard dollar iqtisodiy foyda (2018)
Shvetsiya	Raqamli ro'yxatga olish tizimlari	Yillik 200 million dollar iqtisodiy tejash
Singapur	Smart Nation dasturi, elektron xizmatlar	Taxminan 2 milliard dollar yillik iqtisodiy foyda
Kanada	Raqamli statistik ma'lumotlar	Yillik 50 million dollar iqtisodiy tejash
Niderlandiya	Ma'lumotlarni integratsiya qilish	Taxminan 100 million dollar yillik iqtisodiy foyda

¹ Muallif tadqiqotlari davomida ishlab chiqilgan

² Muallif tadqiqotlari davomida ishlab chiqilgan

Ushbu ma'lumotlar umumiy ko'rsatkichlar sifatida qaraladi va aniq raqamlar vaqt o'tran sari o'zgarishi mumkin. Mamlakatlarning raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali erishgan iqtisodiy foydalari ularning texnologiyalarni integratsiya qilish darajasi, xususiyatlari va ushbu texnologiyalarni qo'llash samaradorligiga bevosita bog'liqdir.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Aholini ro'yxatga olish jarayonlarida raqamli texnologiyalarni joriy etish iqtisodiy samaradorlikni oshirishda katta ahamiyat kasb etmoqda. Zamonaviy raqamli dunyoda davlatlar uchun ushbu jarayonni yanada samarali va tezkor amalga oshirish dolzarb masalaga aylangan. Avtomatlashtirilgan tizimlar, mobil qurilmalar va sun'iy intellekt algoritmlari orqali ro'yxatga olish jarayonlarini yangi bosqichga olib chiqish mumkin. Ushbu texnologiyalar yordamida aholi haqida real vaqt rejimida ma'lumot to'plash va qayta ishlash imkoniyati yaratiladi. Bu esa an'anaviy usullarga qaraganda sezilarli vaqt va xarajatlarni tejaydi hamda davlat byudjetini samarali boshqarishga hissa qo'shadi.

An'anaviy usullarda aholini ro'yxatga olish uzoq davom etib, ko'p xodim va katta moddiy resurslarni talab qiladi. Raqamli texnologiyalar yordamida esa xarajatlar 60-80% gacha qisqartirilishi mumkin, bu esa davlat mablag'larining boshqa sohalarga, masalan, ta'lim, sog'liqni saqlash yoki ijtimoiy yordam tizimlariga yo'naltirilishini ta'minlaydi. Shu bilan birga, inson resurslariga bo'lgan ehtiyojni kamaytirish orqali xodimlar sonini optimallashtirish va inson xatolarini minimallashtirishga erishiladi. Natijada, tahlillar tezroq va ishonchliroq amalga oshirilib, davlat uchun yuqori sifatli statistik ma'lumotlar taqdim etiladi.

Raqamli texnologiyalarni joriy qilishning ijobiy tomonlaridan biri – yangi ish o'rinlarini yaratishdir. IT-mutaxassislar, dasturchilar, texnik xodimlar, sun'iy intellekt va ma'lumotlarni tahlil qilish bo'yicha ekspertlarga bo'lgan talab ortib bormoqda. Ushbu jarayon texnologik rivojlanishning iqtisodiy samaradorlikka ta'sirini kuchaytirib, yangi iqtisodiy imkoniyatlar yaratish uchun zamin hozirlaydi.

Shunga qaramay, ushbu texnologiyalarni joriy etishda ba'zi qiyinchiliklar mavjud. Raqamli infratuzilmani yaratish uchun katta boshlang'ich sarmoya talab qilinadi. Ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlarda texnologik baza yetarli darajada rivojlanmagani jarayonni murakkablashtiradi. Kiberxavfsizlik masalasi ham alohida ahamiyatga ega bo'lib, aholi ma'lumotlarining xavfsizligini ta'minlash uchun qo'shimcha chora-tadbirlarni talab qiladi.

Xulosa qilib aytganda, raqamli texnologiyalar yordamida aholini ro'yxatga olish jarayonining samaradorligi sezilarli darajada oshadi. Ushbu texnologiyalar nafaqat iqtisodiy samaradorlikni, balki jarayonning tezkorligi va ishonchlilikini ta'minlashga xizmat qiladi. Shuningdek, ular davlatning strategik qarorlar qabul qilishda asosiy ma'lumot manbasi sifatida xizmat qilishi bilan birga, iqtisodiy siyosatga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bilan birga, texnik va kiberxavfsizlik muammolarini hal qilish davlatning texnologik rivojlanishini yanada jadallashtirishni talab qiladi. Raqamli texnologiyalarni keng joriy qilish orqali iqtisodiy va ijtimoiy sohalarda sezilarli yutuqlarga erishish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. United Nations. (2019). Handbook on the Management of Population and Housing Censuses. United Nations Department of Economic and Social Affairs. <https://unstats.un.org>
2. World Bank. (2021). The Role of Digital Technologies in Improving Census Accuracy and Efficiency. World Bank Group. <https://www.worldbank.org>
3. Zhang, L., & Cheng, H. (2020). «Digital Transformation in Population Census: Challenges and Opportunities». Journal of Population Economics, 33(4), 1357–1378. DOI: 10.1007/s00148-020-00781-2
4. Uzbekistan State Statistics Committee. (2022). Raqamli texnologiyalar asosida aholini ro'yxatga olish bo'yicha yo'riqnomalar. O'zbekiston Respublikasi Davlat Statistika Qo'mitasi. <https://stat.uz>
5. Pötzschke, S., & Braun, M. (2017). «Web Surveys in Population Census Data Collection: A Comparative Analysis». Survey Research Methods, 11(3), 307–318. DOI: 10.18148/srm/2017.v11i3.7357
6. United Nations Economic Commission for Europe. (2020). Guidelines on the Use of Electronic Data Collection Technologies in Population and Housing Censuses. UNECE. <https://unece.org>
7. Galkin, I. A., & Kolesnikova, I. V. (2021). «The Economic Efficiency of Digital Technologies in Census Processes». Economic Analysis: Theory and Practice, 20(7), 1327–1345. DOI: 10.24891/ea.20.7.1327
8. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyev. (2022). «Aholini ro'yxatga olish jarayonlarini raqamlashtirish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirish choralari to'g'risida» qarori. Prezidentning rasmiy sayti. <https://president.uz>
9. International Telecommunication Union. (2021). Digital Census Strategies: Enhancing Data Collection and Cost Efficiency. ITU Publications. <https://www.itu.int>
10. Esipova, N., & Ray, J. (2019). «Integrating Mobile and Internet Technologies into Census Surveys». Gallup World Poll Annual Report. <https://www.gallup.com>

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2024. № 9

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

